

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.01.2012, sp. zn. 3 Tdo 87/2012, ECLI:CZ:NS:2012:3.TDO.87.2012.1

Číslo: 51/2012

Právní věta: Pokud se obviněný kdykoli v průběhu trestního stíhání rozhodne k věci vypovídat, nelze jej tohoto práva zbavit s poukazem na skutečnost, že v předcházejícím stadiu tohoto řízení výpověď odepřel, anebo má-li soud za to, že výslech obviněného by byl nadbytečný vzhledem k tomu, že ostatní důkazy k závěru o jeho vině postačují (§ 33 odst.1, 5 tr. ř).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.01.2012

Spisová značka: 3 Tdo 87/2012

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obhajoba

Předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněné K. H. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 12 To 175/2011, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou pod sp. zn. 10 T 92/2010. Současně podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. 10 T 92/2010-579, byla obviněná K. H. uznána vinnou trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 trestního zákona (tj. zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009 /dále jen „tr. zák.“), na tom skutkovém základě, že „jako fyzická osoba – poplatník daně z příjmů fyzických osob – v letech 2006 a 2007, nejpozději ke dni 28. 3. 2008, kdy podala daňové přiznání k DPFO za rok 2007, v místě svého bydliště v obci D., okr. R. n. K., v úmyslu zkrátit svoji daňovou povinnost záměrně nezahrnula do daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2006 a 2007 veškeré své zdanitelné příjmy, které v rozhodné době přijala, neboť na základě soudem potvrzeného nuceného vyrovnání úpadce K. ČR, a. s., v době od srpna 2006 do července 2007 postupně převzala v hotovosti zbytek nesplacené jistiny půjčky, kterou v roce 2000, resp. 2001 poskytla společnosti K. ČR, a. s., a dále pak příslušné úroky a úroky z prodlení, a to v celkové částce

3 310 025 Kč, když nejprve v roce 2006 převzala postupně částku ve výši celkem 2 150 000 Kč a poté v roce 2007 postupně částku ve výši celkem 1 160 025 Kč, z čehož částka ve výši 1 606 466,30,- Kč představovala zbytek nesplacené jistiny půjčky, která nepodléhá zdanění, a částka ve výši 1 703 558,70 Kč představovala úroky a úroky z prodlení, které podléhají zdanění ve smyslu § 8 odst. 1 písm. g) zák. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, v platném znění, což správci daně v rámci příslušného daňového přiznání zamlčela, neboť tento zdanitelný příjem v rozporu se zákonem záměrně nezahrnula do základu daně, čímž zkrátila daň z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2006 ve výši 140 624 Kč a daň z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2007 ve výši 351 688 Kč, čímž způsobila České republice, zastoupené F. ú. v D., škodu ve výši celkem 492 312 Kč, kterou F. ú. D. uhradila dne 1. 11. 2010“. Za to byla obviněná podle § 148 odst. 1 tr. zák. odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání sedmi měsíců, jehož výkon jí byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků.

O odvolání obviněné proti předmětnému rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 12 To 175/2011-621, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl. Rozsudek soudu prvního stupně tak nabyl právní moci dne 14. 9. 2011 (§ 139 odst. 1 písm. b/, cc/ tr. ř.).

Shora citované rozhodnutí odvolacího soudu napadla obviněná K. H. následně dovoláním, které zároveň směřovalo i proti rozsudku soudu prvního stupně. Uplatněným dovolacím důvodem byl důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku dovolatelka zopakovala svoji dosavadní obhajobu, podle níž nejednala v úmyslu zkrátit daň a v jejím jednání tak absentuje subjektivní stránka skutkové podstaty trestného činu. Sama totiž k nesprávnému výpočtu daně v podaném daňovém přiznání vědomě nepřispěla. Veškerá jednání se správcem konkursní podstaty společnosti K. JUDr. F. vedl její manžel Mgr. R. H., on také sestavil a v plném rozsahu připravil daňové přiznání, zastupoval ji v průběhu daňové kontroly, podával opravné prostředky proti rozhodnutím finančního úřadu a následně i správní žaloby. Dovolatelka jednala v důvěře ve správnost postupu svého manžela, který má právnické vzdělání a v praxi se daňovými záležitostmi zabývá. Postupovala tedy s náležitou péčí. Tato skutečnost byla prokázána nejen svědeckou výpovědí Mgr. H., ale i výpověďmi pracovníků finančního úřadu a dalších svědků, jakož i plnými mocemi založenými v příslušném spise finančního úřadu. Závěr soudů, že pokud obviněná (dovolatelka) pracuje jako účetní, musí věci rozumět, a pokud podepisovala daňové přiznání, ručí za správnost údajů tam uvedených, označila dovolatelka za správný, ale pouze potud, že v případě nesprávnosti údajů pak správce daně – finanční úřad – doměří daňovou povinnost. Pak by musela neodvedenou daň resp. její doplatek uhradit, včetně sankcí z toho plynoucích, ale sama by měla právo domáhat se náhrady škody vůči tomu, kdo daňové přiznání nesprávně zpracoval.

Rozhodně však v takových případech nelze paušálně dovozovat trestní odpovědnost plátce daně. To, že dovolatelka pracuje jako účetní, ještě nutně nemusí znamenat, že rozumí daňovým předpisům. Ostatně z provedených důkazů vyplynulo, že v rámci svého zaměstnání připravuje prvotní účetní doklady, které pak předává ke zpracování další osobě.

Soudy se podle názoru dovolatelky při svém rozhodování „odklonily“ také od zásady ultima ratio. V obdobných případech se jedná o ochranu zájmu státu na řádném a správném vyměření a vybrání daní. Dlužná daň zde přitom uhrazena byla. Zákonné sankce s tím spojené byly velmi citelné, když přesáhly výši doměřené daně. Zájem státu byl tedy již dostatečně účinně ochráněn postupem finančního úřadu.

V závěrečné části podaného dovolání obviněná zdůraznila, že nikdy v minulosti nebyla soudně trestána a nedostala se ani do konfliktu se zákonem. Tím, že nevyprávěla v přípravném řízení ani

před soudem prvního stupně, využila pouze svého zákonného práva. Zda byla taková strategie obhajoby správná, je věc jiná. V každém případě však svůj postoj změnila a před odvolacím soudem vypovídat chtěla. Soud však návrh na provedení důkazu jejím výsledkem zamítl. Pokud měla být posouzena základní otázka, a to naplnění subjektivní stránky trestného činu (úmyslné zavinění), prvním důkazem měla být právě výpověď obviněné, zvláště pokud se k odpovědnosti za správnost údajů v daňovém přiznání přihlásil svědek Mgr. H. Soud však svou pochybnost o tom, kdo se měl dopustit předmětné trestné činnosti, vyřešil jen výzvou státnímu zástupci, aby zvážil trestní odpovědnost tohoto svědka, aniž by se blíže vypořádal se vztahem obviněné a svědka k předmětnému jednání, které bylo kvalifikováno jako trestný čin.

Vzhledem k výše uvedeným důvodům dovolatelka s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. závěrem navrhla, aby dovolací soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 12 To 175/2011, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Opis dovolání obviněné byl předsedkyní senátu soudu prvního stupně za podmínek § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, jemuž byl doručen dne 2. 1. 2012. K dnešnímu dni však dovolací soud neobdržel vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání ani žádný jiný přípis, jímž by deklaroval zájem tohoto svého práva, jakož i práva vyplývajícího z ustanovení § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř., využít. Na tomto místě je třeba připomenout, že vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání obviněného či naopak vyjádření obviněného k dovolání nejvyššího státního zástupce není podmínkou pro projednání podaného dovolání a zákon v tomto směru nestanoví žádnou lhůtu, jejíž marného uplynutí by dovolací soud byl povinen vyčkat.

Obviněná K. H. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se jí bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce, resp. obhájkyne (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) obviněné proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byla uznána vinnou a byl jí uložen trest.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněná dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který je v dovolání odkazováno. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, odst. 3 tr. ř.).

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. To znamená, že s poukazem na uvedený dovolací důvod se není možné domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Soudy zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové

povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu proto nelze hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu ve smyslu § 2 odst. 5, odst. 6 tr. ř. Dovolací soud přitom musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvouступňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by (taxativně) velmi úzké vymezení dovolacích důvodů (k tomu viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)).

Do uvedeného obsahového výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. představuje jistý průlom judikatura Ústavního soudu, v níž se Nejvyššímu soudu vytýká, že předmětný dovolací důvod v některých případech interpretuje příliš restriktivně a vybočuje tak z rámce ústavním pořádkem zaručeného práva na spravedlivý proces.

Ústavní soud především v obecné rovině zdůrazňuje, že zásadu spravedlivého procesu vyplývající z čl. 36 Listiny základních práv a svobod je třeba vykládat tak, že v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi mj. možnost navrhnout důkazy, jejichž provedení pro prokázání svých tvrzení pokládá za potřebné. V judikatuře Ústavního soudu (viz např. nálezy ve věcech vedených pod sp. zn. [I. ÚS 4/04](#), sp. zn. [III. ÚS 84/94](#)) se opakovaně poukazuje i na to, že rozhodnutí obecného soudu by bylo nutné považovat za vydané v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces, jestliže by jeho právní závěry byly v extrémním nesouladu s učiněnými skutkovými zjištěními (včetně absence důležitých skutkových zjištění /důkazů/).

Jestliže dovolatelka namítá, že byla neprávem uznána vinou trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 tr. zák. a že toto vadné hmotně právní posouzení skutku se opírá o skutkový stav věci zatížený vadou spočívající v tom, že odvolací soud posoudil otázku její viny bez toho, že by ji předtím vyslechl ve veřejném zasedání (ačkoliv to ve stadiu řízení o odvolání navrhovala) a dokazování v tomto směru doplnil, je podané dovolání (vzhledem ke shora citované judikatuře Ústavního soudu) nutno považovat za právně relevantní.

Ve světle výše uvedených skutečností pak Nejvyšší soud neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Podle § 265i odst. 3 tr. ř. proto přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti kterému bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů, jež byly v dovolání relevantně uvedeny, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k následujícím závěrům:

Soud druhého stupně se s důkazním návrhem dovolatelky na její výslech vypořádal tak, že „...obžalovaná v přípravném řízení využila svého práva a odmítla vypovídat, k žádnému z hlavních líčení se nedostavila a vypovídat chtěla až teprve před krajským soudem. Odvolací soud však takovýto návrh obžalované zamítl, když ve věci je dostatek důkazů, které dovolily učinit závěr o vině obžalované“ (str. 3 napadeného usnesení). Takové odůvodnění jeho postupu však v podstatě popírá

zásadní procesní oprávnění obviněného, který sice není povinen vypovídat (§ 33 odst. 1, věta první, tr. ř.), avšak tím není v žádném směru dotčeno jeho právo o vyjadřovat se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, a k důkazům o nich a uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, tzn. právo k věci vypovídat, jestliže se tak rozhodne učinit. Tato svá práva může obviněný realizovat již v přípravném řízení, ale může je uplatnit i kdykoli později podle vývoje trestního stíhání a dokazování. Uplatní-li obviněný právo uvést okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě až v hlavním líčení nebo v odvolacím řízení, je to jen realizací jeho práva hájit se, jak uzná za vhodné, a nemůže být jeho obhajoba odmítnuta jen na základě „opožděného uplatnění“ (k tomu srov. např. P. Šámal a kolektiv: Trestní řád, komentář - díl I, 5. doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2005, str. 238 a násl.). Jinými slovy, jestliže se obviněný v průběhu řízení rozhodne k věci vypovídat, nelze jej tohoto práva zbavit s poukazem na to, že v předcházejícím stadiu řízení výpověď odepřel a jeho výslech se soudu vzhledem k obsahu ostatních důkazů jeví jako nadbytečný.

Postup odvolacího soudu vedl nejen k porušení výše uvedených práv obviněné (dovolatelky), ale v konečném důsledku také k tomu, že se soud zbavil možnosti provést důkaz k posouzení otázky jejího úmyslného zavinění (tzv. subjektivní stránka trestného činu) a nemohl tak posoudit význam její výpovědi a skutečností v ní obsažených z hlediska řádného objasnění skutkového stavu věci. Přímý dopad uvedené (procesní) vady na správnost skutkových zjištění a v důsledku toho i na hmotné právní posouzení skutku nelze tudíž předem vyloučit.

Nejvyšší soud proto z podnětu důvodně podaného dovolání zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 12 To 175/2011-621, a podle § 265k odst. 2, věty druhé, tr. ř. rovněž i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Toto své rozhodnutí učinil podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání, neboť zjištěné vady nebylo možno odstranit ve veřejném zasedání.

Věc se tak vrací do stadia, kdy Krajský soud v Hradci Králové bude muset znovu projednat řádný opravný prostředek (odvolání) obviněné K. H. a rozhodnout o něm. V novém řízení bude povinen se v intencích zrušujícího rozhodnutí předmětnou věcí znovu zabývat a postupovat přitom v souladu s právním názorem, který k projednávaným právním otázkám vyslovil Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Jde především o to, aby odvolací soud vyslechl obviněnou ve veřejném zasedání a umožnil jí tak plnohodnotnou realizaci ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a od něj odvozeného práva na obhajobu. Až po provedení výslechu obviněné a následném zhodnocení její výpovědi v kontextu s dalšími ve věci provedenými důkazy bude možno dovodit, že odvolací soud použil bezchybný procesní postup k objektivnímu zjištění všech důležitých okolností jednání obviněné (dovolatelky). Teprve poté také může zodpovědně zvážit, zda je namístě řádný opravný prostředek obviněné jako nedůvodný zamítnout, nebo z jeho podnětu napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušit a postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř., popř. zda sám může meritorně ukončit řízení za podmínek § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř.

Závěrem Nejvyšší soud poznamenává, že jakkoli dovolání obviněné obsahuje i další námítky, které z hlediska důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno mít za právně relevantní, považoval za předčasné se jimi v dané fázi řízení zabývat. Krajský soud v Hradci Králové bude rozhodovat o odvolání obviněné znovu a nelze již nyní předjímat, jaké bude jeho nové rozhodnutí, které by mělo vzejít z řádně konaného odvolacího řízení.